

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра державного управління
документознавства та інформаційної діяльності

ISSN 2617-4650

<https://doi.org/10.31713/st1-220180>

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

збірник наукових праць
Випуск 1-2, 2018 р.

Рівне – 2019

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Антонова С. Є. Державна політика у сфері професійної освіти в Рівненській області	5
Веретін Л. С. Теоретичні основи управління продуктивністю підприємств у емерджентному середовищі	10
Гладченко А. Ю. Макроекономічна рівновага на національному рівні	15
Альшаафі Мохамед Алі Відображення тенденцій інформатизації суспільства в сучасній системі охорони здоров'я.	21
Поляков М. В., Ханін І. Г., Бормотенко М. В., Косенчук С. Стратегія та тактика інноваційного розвитку підприємств ІТ-індустрії	28
Сазонець О. М., Ідріссі Сулейман Українські реалії зростання ІТ в контексті світової інформаційної асиметрії	36
Саленко А. С. Регуляторний вплив держави та інституційне забезпечення лібералізації економіки та підприємницької діяльності	41
Саричев В. І. Порівняльний контекст функціонування системи охорони здоров'я України та співпраця з міжнародними інституціями	53
Стець Н. В. Інституційна сфера функціонування сільського господарства та забезпечення збалансованого розвитку сільськогосподарських підприємств	63
СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	
Рустамов Ю., Алієв С. Оптимальні рішення для використання ірригації води	74
Бурачик А. І., Ільченко А. О. Вдосконалення системи державного регулювання медичної допомоги учасникам бойових дій в контексті військово-медичної доктрини України	79
Зима І. Я. Сутність та функції системи державного управління охороною здоров'я в інституційному середовищі	85
Маланчук Л. О. Дослідження розвитку інформаційних війн в Україні та світі	95
Мартинюк Г. Ф. Формування інформаційної культури бакалаврів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи засобами НІКТ	99
Нікітенко С. В. Державне управління фізичною культурою і спортом в Україні. Історіографія проблеми	102
Сазонець І. Л., Гессен А. Є. Теоретичні та практичні підходи до формування державних і корпоративних соціальних програм	111
Тихончук Л. Х. Сучасний стан та напрями вдосконалення механізмів державного регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій	119
Фесянов П. О. Вивчення громадської думки у процесі здійснення державної політики: регіональний аспект	124
Цецик Я. П. Діяльність націонал-демократів на Волині у контексті нормалізаційної угоди з польським урядом 1935-1939 рр.	132

ECONOMIC ISSUES OF PUBLIC ADMINISTRATION

Antonova S. Y. State Policy in the Field of Professional Education in Rivnen Region	5
Veretin L. S. Theoretical Bases of Management of Productivity of Enterprises in the Emergency Environment	10
Hladchenko A. Y. Macroeconomic Equilibrium at the National Level	15
Alshaafi Mohamed Ali Displacement of Trends of Information Society in Modern System of Health Protection Systems	21
Poliakov M. V., Khanin I. H., Bormatenko N. V., Kosenchuk S. Strategy and Tactics of Innovative Development of it Industry Enterprises	28
Sazonets O. M., Idrissi Soulamane Ukrainian Realities of it Growth in the Context of the World Information Asymmetry	36
Salenko A. S. Regulatory Influence of the State and Institutional Provision of Liberalization of Economy and Enterprise Activity	41
Sarychev V. I. Comparative Context of the Functioning of Ukraine's Health System and Cooperation With International Institutions	53
Stets N. V. Institutional Sphere of Functioning of Agriculture and Ensuring Balanced Development of Agricultural Enterprises	63
STRATEGIES AND TACTICS OF PUBLIC ADMINISTRATION	
Rustamov Y., Aliyev S. The Optimal Irrigation Under Water Use Decisions	74
Burachyk A. I., Ilchenko A. O. Improving the System of Public Regulation of Medical Aid For Participants of Malays of Action in the Context of the Military Doctrine of Ukraine	79
Zyma I. Ya. The Essence and Functions of Public Health Management System in the Institutional Environment	85
Malanchuk L. O. Study on the Development of Informational War in Ukraine and The World	95
Martyniuk H. F. Formation of Information Culture of Bacalawyers From Information, Library and Archival Affairs by NICT	99
Nikitenko S. V. State Management of Physical Culture and Sports in Ukraine. Historiography Problem	102
Sazonets I. L., Hessen A. Ye. Theoretical and Practical Approaches to the Formation of Public and Corporate Social Programs	111
Tykhonchuk L. Kh. Modern State and Directions for Improvement of Mechanisms Public Regulation of International Economic Activities of Corporations	119
Fesianov P. O. Study of Public Opinion in the Process of Implementing State Policy: Regional Aspect	124
Tsetsyk Y. P. Activities Of National Democrats to the Volyn in the Context of the Normalization Agreement With the Polish Government of 1935-1939	132

УДК 351.77

<https://doi.org/10.31713/st1-2201812>

JEL D 02, F 55, I 18

Зима І. Я.

к.м.н., Головний лікар комунального підприємства
«Рівненська обласна клінічна лікарня», м. Рівне

СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я В ІНСТИТУЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Zyma I. Ya.

PhD in Medical scienc
Chief Physician of the Municipal Enterprise
"Rivne Regional Clinical Hospital", Rivne

THE ESSENCE AND FUNCTIONS OF PUBLIC HEALTH MANAGEMENT SYSTEM IN THE INSTITUTIONAL ENVIRONMENT

В статті висвітлено сутність та функції системи державного управління охороною здоров'я в інституційному середовищі, запропоноване авторське визначення поняття «система охорони здоров'я» та поняття «державне управління охороною здоров'я», виявлено функції органів управління та інституцій сфери охорони здоров'я, систематизовано напрями співпраці МОЗ з міжнародними організаціями-партнерами.

The article outlines the essence and functions of the public health management system in the institutional environment, proposes the author's definition of the concept of "health care system" and the concept "public health management", the functions of health authorities and healthcare institutions, the directions of cooperation of the Ministry of Health with international partner organizations are systematized.

Ключові слова: сутність, функції, система, державне управління, охорона здоров'я, інститути.

Keywords: essence, functions, system, public administration, health care, institutes.

Постановка проблеми. Сучасна система охорони здоров'я є такою ж інтегрованою в світові процеси глобалізації, як і такі сфери людської економічної і соціальної діяльності як культура, фінанси, трудові ресурси, ІТ-технології і т.і. Участь системи охорони здоров'я в світових процесах зумовлена тим фактом, що глобальні чинники, які впливають на національні системи медичного забезпечення неможливо обмежити протекціоністськими заходами, фізичними бар'єрами та санкціями. На процеси інтернаціоналізації охорони здоров'я впливають такі, що є притаманним для інших сфер діяльності. До них ми можемо віднести наступні: міжнародна міграція у різних її різновидах, посилення процесів туризму ті іноземного відпочинку, міжнародна торгівля, транснаціоналізація та інтернаціоналізація економіки, збільшення потоків транспортних вантажних та пасажирських перевезень. Крім цих чинників, необхідно виділити специфічні, що інтенсифікують найбільшою мірою процеси об'єднання національних систем охорони здоров'я. До таких чинників необхідно віднести постійне проведення військових операцій, локальних озброєних конфліктів, надзвичайні ситуації в різних куточках земної кулі, що зумовлені глобальним потеплінням та змінами в кліматі окремих регіонів, стрімке поширення інфекційних захворювань з місця виникнення вірусу до різних куточків планети завдяки транспорту, комунікаціям, міграції, мутації

вірусів у зв'язку з їх перенесенням до значної кількості носіїв, розповсюдження пандемій, яке має широку соціальну та економічну основу та ін.

Протистояти глобальним викликам та загрозам здоров'ю окремі національні системи управління охороною здоров'я не в змозі. Для такого протистояння держави не мають достатньої кількості матеріальних ресурсів, кваліфікованих медичних кадрів, науково-технологічної бази для проведення фармакологічних досліджень, розробки та виготовлення сучасної медичної апаратури, розробки передових технологій лікування.

Країни, що розуміють важливість глобальних викликів охороні здоров'я намагаються адаптувати свої системи державного управління до сучасних світових та європейських стандартів. Система державного управління охороною здоров'я України на теперішній час знаходиться на етапі активної модернізації під впливом міжнародних інституцій медичної сфери і заходів економічного та соціального спрямування. Не дивлячись на провідну роль державної системи управління охороною здоров'я, активною діяльністю МОЗ України, все більше питань в країні вирішуються міжнародними організаціями сфери охорони здоров'я. Міжнародні інституції надають гранти на модернізацію системи охорони здоров'я.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженню проблем сутності та функцій системи державного управління охороною здоров'я в інституційному середовищі присвячено чимало праць вітчизняних вчених. Разом з тим, не зважаючи на велику соціальну значущість охорони здоров'я і, відповідно, системи управління цією сферою, обмежене коло вчених розглядало це питання. Зокрема ці проблеми досліджував проф. Гладун З.С. в монографії «Державна політика охорони здоров'я в Україні (адміністративно-правові проблеми формування та реалізації)» [3], проф. Сазонець І.Л. досліджував соціально-економічні аспекти функціонування вітчизняної системи охорони здоров'я [15], колектив авторів Лазоришинець В.В., Слабкий Г.О., Ярош Н.П., Чепелевська Л.А., Шевченко М.В., Кутуза А.С., Ціборовський О.М., Істомин С. В., Кондратюк Н.Ю., Кучеренко Н.Т., Тяпкін Г.М. підготував

монографію «Державне управління охороною здоров'я України» [11], монографія «Управління підприємницькою діяльністю в галузі охорони здоров'я» вийшла під редакцією О.В. Баєвої, І.М. Солоненка [9].

Мета статті. Не зважаючи на різноманіття варіантів фінансування медичного забезпечення, яке існує сьогодні в світі і буде існувати повною мірою після проведення медичної реформи, однією з головних характеристик системи охорони здоров'я повинна лишитися її соціальна спрямованість. Саме тому співпраця офіційних органів державного управління охороною здоров'я з міжнародними соціальними інституціями є важливим практичним та науково-методичним завданням, який потребує дослідження в цій статті. Як кожна система, що потребує вдосконалення управління, система охорони здоров'я базується на фундаментальних класичних канонах управлінської науки.

Основні результати дослідження. З метою аналізу питань вдосконалення державного регулювання системи управління необхідно розглянути онтологію системності в організації охорони здоров'я. Основи законодавства України про охорону здоров'я розглядають охорону здоров'я населення як «систему заходів, спрямованих на забезпечення збереження і розвиток фізіологічних та психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості життя» [1]. Слід визначити, що поняття «система заходів» не повною мірою описує системність в охороні здоров'я, так як і в кожній системі крім заходів повинні бути об'єкт та суб'єкт управління

На думку дослідників Н. Б. Найговзіної та М. А. Ковалевського, для визначення змісту поняття системи охорони здоров'я можливі наступні два варіанти:

– система охорони здоров'я – це система суб'єктів, що здійснюють охорону здоров'я громадян;

– система охорони здоров'я – це система відносин, метою якої є охорона здоров'я громадян [2, С. 19].

І в першому визначенні і в другому відсутній об'єкт управління охороною здоров'я – громадяни, а точніше здоров'я громадян.

Іноземний досвід організації систем охорони здоров'я доводить нам, що пацієнти приймають активну участь у функціонуванні системи охорони здоров'я, в таких сферах як електронна організація охорони здоров'я, забезпечення прав пацієнтів, створення асоціацій пацієнтів, фінансові механізми функціонування системи охорони здоров'я.

Більш повним та деталізованим є інше визначення. З.С. Гладун в монографії «Державна політика охорони здоров'я в Україні (адміністративно-правові проблеми формування та реалізації)» визначає, що «система охорони здоров'я – це мережа закладів, установ та органів охорони здоров'я України, метою діяльності яких є забезпечення громадянам конституційних прав на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування, надання кваліфікованої медико-санітарної допомоги, здійснення комплексу спеціальних лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на діагностику та лікування захворювань, зміцнення здоров'я, підвищення медико-санітарної культури населення, запобігання захворюванням та інвалідності, реабілітацію хворих та інвалідів, організацію роботи закладів охорони здоров'я та управління ними» [3, С. 240].

Це трактування системи охорони здоров'я поєднує в собі дії суб'єкта управління у відповідності до об'єкта, містить в собі перелік сфер медичної та профілактичної діяльності, але не враховує активний регулюючий вплив державних органів та інституцій на систему.

Навпаки, визначення системи охорони здоров'я, що подається на сайті Всесвітньої організації охорони здоров'я трактує це поняття через інститути: «Система охорони здоров'я охоплює всі організації, інститути і ресурси, призначені для виконання дій, основною метою яких є поліпшення здоров'я».

Багатонаціональні системи охорони здоров'я включають державний, приватний, традиційний і неофіційний сектора. Визначено чотири основні функції систем охорони здоров'я: надання послуг, формування ресурсів, фінансування і керівництво» [4].

На сайті Європейського регіонального бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я можемо знайти інше за формою визначення:

«Система охорони здоров'я гарантує надання послуг, які покращують, підтримують або відновлюють здоров'я людей та їхніх громад. Це включає в себе допомогу, надану лікарями та сімейними лікарями, запобігання та контроль за інфекційними захворюваннями, зміцнення здоров'я, планування трудових ресурсів у сфері охорони здоров'я та поліпшення соціальних, економічних або екологічних умов, в яких живуть люди» [5]. В цьому визначенні також не відображається інституційна та регулююча складова системи охорони здоров'я.

З метою визначення власного поняття системи охорони здоров'я, необхідно згадати що таке система взагалі. В довідниковому матеріалі ми можемо знайти декілька визначень понять «система»: Система (від дав. – гр. *συστήμα* – «сполучення», «ціле», «з'єднання») – множина взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле, взаємодіють із середовищем та між собою і мають мету. Системою називають багато різноманітних понять, як фізичних (нервова система, транспортна система, система керування базами даних), так і логічних (банківська система, політична система, система рівнянь). З точки зору логіки – система – це скінченна множина функціональних елементів й відношень між ними, виокремлена з середовища відповідно до певної мети в межах визначеного часового інтервалу. З більш філософської точки зору, позицій суб'єктивізму – система – це відображення у свідомості суб'єкта (дослідника, спостерігача) властивостей об'єктів та їх відношень у вирішенні завдання дослідження, пізнання [6]. Такі підходи до визначення системи та системності необхідно враховувати при визначенні системи охорони здоров'я.

Суто теоретичні позиції у визначенні системи охорони здоров'я ми можемо побачити у Найговзіної Н.Б. та Ковалевського М.А.: система охорони здоров'я – це система відносин, що мають на меті охорону здоров'я людини [2, С. 19].

Тому найбільш актуальним та сконцентрованим можна вважати наступне визначення: «система охорони здоров'я – це мережа закладів, установ та органів охорони здоров'я України, метою діяльності яких є забезпечення збереження і розвиток фізіологічних та психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної

активності людини при максимальній можливій індивідуальній тривалості життя на основі державного забезпечення фінансових гарантій та регуляторного інституційного впливу».

Авторське визначення системи особливості охорони здоров'я дає можливість перейти до аналізу основних чинників управління в сфері охорони здоров'я. Так, Назаренко Г.І., Полубенцева Е.І. визначають основні відмінності та особливості управління в сфері охорони здоров'я:

- результат надання медичної допомоги важко піддається визначенню і вимірові;

- надання медичної допомоги постійно змінюється і є складним процесом, що часто вимагає невідкладних рішень;

- при наданні медичної допомоги можуть бути допущені важко обумовлені несистемні помилки;

- медична допомога надається значною кількістю вузькоспеціалізованих спеціалістів і вимагає екстраординарної координації;

- у більшості систем організації медичної допомоги одночасно співіснують дві авторитарні лінії (управлінська і клінічна);

- лікарі часто є професіоналами як у медичній діяльності, так і в управлінні;

- в адміністрації медичних закладів існує мінімальний управлінський контроль над працюючими (тобто лікарями) при більшому ступені відповідальності за результати виконуваної роботи і витратами [7, С. 14-15].

Ці особливості системи охорони здоров'я та управління цією системою визначають і іноземні науковці. Так авторів класичного підручника «Менеджмент в охороні здоров'я: структура та поведінка організацій охорони здоров'я», існують наступні відмінності управління системою охорони здоров'я, закладами охорони здоров'я від інших суб'єктів управління:

- більш складне визначення та вимірювання результатів;

- виконувана робота дуже різноманітна та складна;

- більшість роботи, за своєю природою, є терміною та невідкладною;

- робота не допускає терпимості до невизначеності та помилок;

- виробнича діяльність надзвичайно взаємозв'язана з іншими видами роботи, вимагає високого ступеня координації дій різних професійних груп;

- робота потребує надзвичайно високого ступеня спеціалізації [8, С. 2].

Однак управління системою охорони здоров'я має не тільки функціональні відмінності. Безумовно, що у великій за територією та кількістю населення система охорони здоров'я буде мати власні особливості. Так О.В. Баєва, І.М. Солоненко в роботі «Управління підприємницькою діяльністю в галузі охорони здоров'я» визначають регіональні відмінності в системі охорони громадського здоров'я за такими ознаками:

- ступенем зв'язку із центром (віддалені, близькі);

- фінансовою і соціальною автономністю; ступенем довіри до регіонального керівництва;

- рівнем соціальної і громадської самосвідомості;

- рівнем освіченості населення; інвестиціями;

- господарською спеціалізацією; економічним потенціалом;

- рівнем безробіття;

- рівнем бідності, у тому числі й суб'єктивною його оцінкою;

- середньою заробітною платою;

- іншими факторами стресогенного напруження;

- природними ресурсами;

- ступенем розвитку галузі охорони здоров'я;

- екологічними, у тому числі антропогенними, умовами [9, С. 18].

Це ще раз доводить необхідність складності та багатокомпонентності системи управління охороною здоров'я. З.С. Гладун з огляду на цей чинник визначає три рівні системи управління охороною здоров'я. За його думкою, «По-перше, це вся система органів державної влади, місцевого самоврядування, закладів охорони здоров'я та інших суб'єктів права задіяних у процесі реалізації політики охорони здоров'я, тобто інституційний механізм охорони здоров'я. По-друге, це сукупність повноважень та відносин вказаних органів між собою та

іншими суб'єктами, яка включає правові відносини що виникають при реалізації політики охорони здоров'я та специфічні ролі, форми і методи діяльності суб'єктів реалізації цієї політики. По-третє, це система правових норм та принципів, які творять законодавство про охорону здоров'я і які регулюють зміст та процес реалізації політики охорони здоров'я, тобто правовий механізм охорони здоров'я» [3, С. 195]. Перше припущення автора слід доповнити наявністю не тільки органів державного регулювання, а й міжнародних та неурядових організацій. З іншими думками, слід погодитися.

Можна визначити, що цей автор не робить різниці між системою державного управління охороною здоров'я та системою охорони здоров'я. Систему охорони здоров'я він представляє як дії органів державної влади. Тому є доцільним розглянути підходи саме до системи державного управління охороною здоров'я. У відповідності до існуючого законодавства, зокрема Указ Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22.07.1998 № 810/98 «Система державного управління – складне поняття, зміст якого охоплює такі складові елементи: а) суб'єкти управління, тобто органи виконавчої влади; б) об'єкти управління, тобто сфери та галузі суспільного життя, що перебувають під організуючим впливом держави; в) управлінська діяльність (процес), тобто певного роду суспільні відносини, через які реалізуються численні прямі та зворотні зв'язки між суб'єктами і об'єктами управління» [10].

В монографії «Державне управління охороною здоров'я України», яка підготовлена колективом авторів ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України» автори визначають державне управління як – цілеспрямований, тобто продуманий, організаційний і регуляторний, вплив на населення, його суспільну життєдіяльність, який можна забезпечити як безпосередньо, так і через спеціально створені органи і структури (державні органи, громадські організації, установи). Воно складається з таких елементів: цілі та завдання, функції управління, форми і методи їх проведення [11, С. 6].

Відповідно ми можемо надати визначення

терміну державне управління охороною здоров'я. Державне управління охороною здоров'я – це цілеспрямований, продуманий організаційний і регуляторний вплив на суспільну життєдіяльність шляхом покращення показників охорони здоров'я, який здійснюється державою через спеціально створені органи і структури (державні органи, громадські організації, установи). Державне управління охороною здоров'я має свої цілі та завдання, функції управління, форми.

Продовжуючи аналіз системи державного управління охороною здоров'я в інституційному середовищі, необхідно розглянути функції основних органів та представників влади. За висновками О.В. Баєвої в її роботі «Основи менеджменту охорони здоров'я» до повноважень Президента України в галузі охорони здоров'я належать такі: бути гарантом права громадян на охорону здоров'я; забезпечувати виконання чинного законодавства про охорону здоров'я через систему органів державної виконавчої влади; реалізовувати державну політику охорони здоров'я; інші, передбачені Конституцією України. На Кабінет Міністрів України покладаються такі завдання: організація розробки та реалізації комплексних і цільових загальнодержавних програм; створення економічних, правових та організаційних механізмів стимулювання ефективної діяльності в галузі охорони здоров'я; забезпечення розвитку мережі закладів охорони здоров'я; укладення міжурядових угод і координація міжнародного співробітництва з питань охорони здоров'я; здійснення в межах своєї компетенції інших повноважень, покладених на органи державної виконавчої влади в галузі охорони здоров'я. Міністерства, відомства та інші центральні органи державної виконавчої влади в межах своєї компетенції розробляють програми і прогнози в галузі охорони здоров'я. До їх компетенції також належать: встановлення єдиних науково обґрунтованих державних стандартів, критеріїв та вимог, що повинні сприяти охороні здоров'я населення; формування і розміщення державних замовлень для матеріально-технічного забезпечення галузі охорони здоров'я; здійснення державного контролю і нагляду за сферою охорони здоров'я;

інша виконавчо-розпорядча діяльність у галузі охорони здоров'я [12, С. 81-82].

В загальному вигляді функції Міністерства охорони здоров'я, регіональних органів управління охороною здоров'я, базових органів управління в на місцях, неурядових та громадських організацій, система нормативно-правових інституцій виконує наступні функції в системі управління охороною здоров'я (табл. 1).

Як можна побачити в таблиці, на нашу думку, ключовими ланками системи державного управління охороною здоров'я в Україні є Міністерство охорони здоров'я України, регіональні структури, що забезпечують впровадження державної політики охорони здоров'я в регіонах, органи управління охороною здоров'я в районах, неурядові та громадські організації, що працюють в регіонах та в столиці, система інститутів-норм на які спираються в процесі організації діяльності системи охорони здоров'я як в центрі, так і в регіонах.

Особливу значущість має діяльність міжнародних, громадських та неурядових організацій в регіонах, що наближені до зони конфлікту на Сході України та в тих регіонах, де складаються несприятливі епідеміологічні ситуації. Така активність окремих міжнародних організацій є притаманною не тільки для України, але й практикою їх діяльності в усьому світі.

Центральним органом в системі державного управління охороною здоров'я є Міністерство охорони здоров'я України. Це міністерство здійснює керівництво сферою охорони здоров'я населення в таких формах:

а) реалізації державної політики охорони здоров'я населення, загальнодержавних, національних та місцевих програм охорони здоров'я;

б) оперативного управління підпорядкованими органами та закладами охорони здоров'я державної форми власності;

в) державного регулювання відносин у сфері охорони здоров'я;

г) державного контролю за якістю надання медичної допомоги і охорони здоров'я, ліків, наркотичних речовин та ін.

Виходячи з цього можна визначити

характерні ознаки міністерства, суть яких полягає у тому, що:

1) міністерство є органом публічної (державної) влади;

2) міністерство відноситься до особливого виду державних органів – до органів виконавчої влади;

3) міністерство є центральним (а не місцевим) органом;

4) міністерство покликане здійснювати державне управління певними об'єктами, які утворюють систему міністерства;

5) міністерство здійснює державне керівництво, у тому числі і державне регулювання в межах відповідної сфери чи галузі відносин.

Значна організаторська робота в сфері трансформації системи охорони здоров'я в Україні зумовлює співпрацю Міністерства з міжнародними організаціями, що допомагають налагодити діяльність в різних сферах діяльності. На офіційному сайті Міністерства 27 міжнародних організацій представлені як партнери в діяльності Міністерства [13]. В таблиці 2 проаналізовано співучасть міжнародних організацій-партнерів МОЗ у вирішенні основних задач, що стоять на теперішній час перед системою охорони здоров'я та механізми, які застосовують міжнародні організації у спільній діяльності (табл. 2).

Трансформація системи охорони здоров'я призводить до реформування системи органів державного управління в цій сфері. Національна служба здоров'я України — центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій. НСЗУ є національним страховиком, який укладає договори із закладами охорони здоров'я та закуповує у них послуги з медичного обслуговування населення. НСЗУ контролює дотримання умов договорів та робить прямі виплати закладам за надані послуги. Служба утворена і Положення про неї затверджене Кабміном 27.12.2017 р.

Функції органів управління та інституцій сфери охорони здоров'я [розроблено автором]

Центральний орган управління	Регіональний орган управління	Базовий орган управління	Неурядові та громадські організації	Законодавчі та нормативні документи
<p>Розробка та реалізація стратегії і тактики розвитку охорони здоров'я в державі; підготовка проектів законів про медичну допомогу, що виносяться на розгляд Верховної Ради; розробка та реалізація цільових комплексних програм, що мають загальнодержавне значення; управління медичною наукою; підготовка медичних кадрів; розробка та реалізація методології і методики ціноутворення в системі медичної допомоги; розробка та реалізація методології і методики інформаційного забезпечення управління медичною допомогою; забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя держави.</p>	<p>Розробка та реалізація в регіоні заходів щодо здійсненню державної стратегії і тактики розвитку медичної допомоги; розробка проектів нормативних документів, що подаються на затвердження до органів місцевого самоврядування; оптимізація мережі медичних закладів та їхнього економічного доцільного розподілу згідно з рівнями обслуговування; розробка та реалізація цільових комплексних програм, що мають регіональне значення; пошук резервів оптимізації ціноутворення медичних послуг; забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя регіону.</p>	<p>Максимальне задоволення потреб людей у лікувально-профілактичній допомозі; забезпечення населення гарантованим обсягом медичної допомоги згідно з заданою якістю та ефективністю (вартістю); забезпечення балансу попиту та пропозиції на медичну допомогу; пошуки та забезпечення раціонального, економічно доцільного співвідношення факторів медичної допомоги на рівні медичних закладів; забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя на рівні району (міста); контроль за дотриманням медичного законодавства з боку приватної та громадської медичної мережі.</p>	<p>Організація контролю з боку громадянського суспільства; дорадчі та консультативні функції; участь у волонтерських програмах та проектах; організація конкурсів на участь у міжнародному фінансуванні проектів з охорони здоров'я; здійснення функцій посередника у міжнародних миротворчих операціях та в зоні озброєних конфліктів; імплементація міжнародних норм та процедур в законодавство України та в практику системи охорони здоров'я; участь у процесі підготовки та перепідготовки кадрів для системи охорони здоров'я; фінансування проектів медичної сфери в Україні, що спрямовані на трансформацію системи охорони здоров'я.</p>	<p>Створення законодавчого поля зміни стратегії розвитку системи охорони здоров'я; формування законодавчої бази трансформації системи державного управління охороною здоров'я; створення умов для реалізації Концепцій та Програм в сфері охорони здоров'я; забезпечення дії законодавства в електронних мережах охорони здоров'я та в системі телемедицини; розробка та затвердження нормативних документів, що подаються на затвердження до органів місцевого самоврядування формування механізмів контролю за дотриманням медичного законодавства з боку приватної та громадської медичної мережі.</p>

Таблиця 2

Напрями співпраці МОЗ з міжнародними організаціями-партнерами
(систематизовано автором на основі [13])

№	Функція	Окремі міжнародні організації – партнери МОЗ	Напрями співпраці в реалізації функцій
1	Розробка та реалізація стратегії і тактики розвитку охорони здоров'я в державі;	Програма розвитку ООН в Україні; НАТО; Організація Об'єднаних Націй, Всесвітня організація охорони здоров'я – WHO	Участь у розробці та реалізації Концепції реформування системи охорони здоров'я; Моніторинг реалізації Стратегій і Концепцій, що приймаються органами державного управління; Проведення семінарів, конференцій, зустрічей
2	Підготовка проектів законів про медичну допомогу, що виносяться на розгляд Верховної Ради;	Організація з безпеки і співробітництва в Європі, Програма ООН з навколишнього середовища,	Внесення змін в уже діючі законодавчі акти; Підготовка проектів законів про медичну допомогу; Участь у розробці проектів Постанов Верховної ради
3	Розробка та реалізація цільових комплексних програм, що мають загальнодержавне значення; управління медичною наукою;	ЮНІСЕФ- UNICEF, Світовий банк – World Bank, Міжнародний Комітет Червоного Хреста, «Британський медичний журнал» – The BMJ	Участь у розробці Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015 – 2020 рр.; Участь у розробці Концепції Загальнодержавної програми “Здоров'я 2020: український вимір”; Експертиза Наказу МОЗ України «Про затвердження нормативних документів щодо застосування телемедицини у сфері охорони здоров'я»
4	Підготовка медичних кадрів;	Спільний зі Світовим банком проект МОЗ України, «Лікарі без кордонів» – Médecins Sans Frontières (MSF),	Програми інституційного управління в галузі вищої освіти; Програми оцінювання іноземних студентів; Програми міжнародного оцінювання компетентностей; Навчання, підвищення кваліфікації, стажування на обладнанні, що поставляється Світовим банком; Нові навчальні дисципліни та оновлення навчальних програм
5	Розробка та реалізація методології і методики ціноутворення в системі медичної допомоги;	Міжнародний валютний фонд, Краун Ейджентс – Crown Agents	Перетворення закладів охорони здоров'я в комунальні підприємства; Запровадження основ державно-приватного партнерства; Вдосконалення методології і методики ціноутворення в системі медичної допомоги
6	Розробка та реалізація методології і методики інформаційного забезпечення управління медичною допомогою;	Агентство США з міжнародного розвитку – USAID, Швейцарське бюро співробітництва, GIZ – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH	Започаткування та розвиток телемедицини; Запровадження програми e-Health; Запровадження електронних карток пацієнтів; Запровадження єдиного реєстру лікарів; Запровадження on-line реєстрацій хворих
7	Забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя держави	Центр контролю та профілактики захворювань, ЮНЕЙДС – UNAIDS, Глобальний фонд для боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією	Надання безкоштовних вакцин; Облаштування санітарно-епідеміологічних лабораторій; Волонтерська діяльність в небезпечних регіонах; Поширення основ медичної грамотності для боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією

Згідно з Законом «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» основними функціями Національної служби здоров'я України є:

реалізація державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій;

проведення моніторингу, аналізу і прогнозування потреб населення України у медичних послугах та лікарських засобах;

виконання функцій замовника медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій;

розроблення проекту програми медичних гарантій, внесення пропозицій щодо тарифів;

укладення, зміна та припинення договорів про медичне обслуговування населення та договорів про реімбурсацію;

перевірка дотримання надавачами медичних послуг вимог, встановлених порядком використання коштів програми медичних гарантій і договорами про медичне обслуговування населення;

забезпечення функціонування eHealth – електронної системи охорони здоров'я [14].

Таким чином, зміна середовища надання послуг охорони здоров'я та впровадження ринкових відносин у сферу, яка завжди була соціальною і залишається соціальною і далі, призводить до реалізації нових управлінських функцій новими органами державного управління.

Висновки

Проаналізувавши сутність та функції системи державного управління охороною здоров'я в інституційному середовищі слід зробити наступні висновки:

найбільш актуальним та сконцентрованим можна вважати запропоноване авторське визначення поняття «система охорони здоров'я»: «Система охорони здоров'я – це мережа закладів, установ та органів охорони здоров'я України, метою діяльності яких є забезпечення збереження і розвиток фізіологічних та психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної

активності людини при максимальній можливій індивідуальній тривалості життя на основі державного забезпечення фінансових гарантій та регуляторного інституційного впливу»;

відповідно до запропонованої трактовки поняття «система охорони здоров'я» ми можемо надати визначення терміну «державне управління охороною здоров'я». Державне управління охороною здоров'я – це цілеспрямований, продуманий організаційний і регуляторний вплив на суспільну життєдіяльність шляхом покращення показників охорони здоров'я, який здійснюється державою через спеціально створені органи і структури (державні органи, громадські організації, установи). Державне управління охороною здоров'я має свої цілі та завдання, функції управління, форми;

ключовими ланками системи державного управління охороною здоров'я в Україні є Міністерство охорони здоров'я України, регіональні структури, що забезпечують впровадження державної політики охорони здоров'я в регіонах, органи управління охороною здоров'я в районах, неурядові та громадські організації, що працюють в регіонах та в столиці, система інститутів-норм на які спираються в процесі організації діяльності системи охорони здоров'я як в центрі, так і в регіонах;

значна організаторська робота в сфері трансформації системи охорони здоров'я в Україні зумовлює співпрацю Міністерства охорони здоров'я з міжнародними організаціями, що допомагають налагодити діяльність в різних сферах діяльності. На офіційному сайті Міністерства 27 міжнародних організацій представлені як партнери в діяльності Міністерства. В роботі проаналізовано співучасть міжнародних організацій-партнерів МОЗ у вирішенні основних задач, що стоять на теперішній час перед системою охорони здоров'я та механізми, які застосовують міжнародні організації у спільній діяльності.

Список використаних джерел

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1993, № 4, ст. 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 15.05.2019).
2. Найговзина Н. Б., Ковалевский М. А. Система здравоохранения в Российской Федерации : организационно-правовые аспекты. М. : Классик-Консалтинг, 1999. С. 19.
3. Гладун З. С. Державна політика охорони здоров'я в Україні (адміністративно-правові проблеми формування та реалізації) : монографія. Тернопіль, Економічна думка, 2005. 460 с.
4. Всесвітня організація охорони здоров'я. Офіційний сайт. URL: <https://www.who.int/en/> (дата звернення: 15.05.2019).
5. Європейське регіональне бюро ВООЗ. Офіційний сайт. URL: <http://www.euro.who.int/ru/home> (дата звернення: 15.05.2019).
6. Система. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/система> (дата звернення: 15.05.2019).
7. Назаренко Г. И., Полубенцева Е. И. Управление качеством медицинской помощи : монографія. М. : Медицина, 2000. 240 с.
8. Менеджмент в охороні здоров'я: структура та поведінка організацій охорони здоров'я : підручник / уклад.: С. М. Шортел, А. Д. Калюжний ; пер. з англ. Л. Тарануха. 3-тє вид. К. : Основи, 1998. 556 с.
9. Управління підприємницькою діяльністю в галузі охорони здоров'я : кол. моногр. / О. В. Баєва, М. М. Білінська, Л. І. Жаліло та ін. ; за ред. О. В. Баєвої, І. М. Солоненка. К. : МАУП, 2007. 376 с.
10. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22 липня 1998 року, № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98> (дата звернення: 15.05.2019).
11. Державне управління охороною здоров'я України : монографія. / В. В. Лазоришинець, Г. О. Слабкий, Н. П. Ярош, Л. А. Чепелевська, М. В. Шевченко, А. С. Кутуза, О. М. Ціборовський, С. В. Істомин, Н. Ю. Кондратюк, Н. Т. Кучеренко, Г. М. Тяпкін. К. : ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», 2014. 312 с.
12. Баєва О. В. Основи менеджменту охорони здоров'я : навч.-метод. посіб. К. : МАУП, 2007. 328 с.
13. Міністерство охорони здоров'я. Офіційний сайт. URL: <http://moz.gov.ua/partneri> (дата звернення: 15.05.2019).
14. Національна служба охорони здоров'я. URL: <http://nszu.gov.ua/pro-nszu> (дата звернення: 15.05.2019).
15. Сазонець І. Л., Зима І. Я. Соціальні інститути в трансформації державної системи управління охороною здоров'я : монографія. Рівне : Волин. обереги, 2018. 168 с.

References

1. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia : Zakon Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* (VVR), 1993, № 4, st. 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (data zvernennia: 15.05.2019).
2. Naihovzina N. B., Kovalevskii M. A. Sistema zdavookhraneniia v Rossiiskoi Federatsii : orhanizatsionno-pravovyye aspekty. M. : Klassik-Konsaltinh, 1999. S. 19.
3. Hladun Z. S. Derzhavna polityka okhorony zdorovia v Ukraini (administratyvno-pravovi problemy formuvannia ta realizatsii) : monohrafiia. Ternopil, Ekonomichna dumka, 2005. 460 s.
4. Vsesvitnia orhanizatsii okhorony zdorovia. Ofitsiynyi sait. URL: <https://www.who.int/en/> (data zvernennia: 15.05.2019).
5. Yevropeiske rehionalne biuro VOOZ. Ofitsiynyi sait. URL: <http://www.euro.who.int/ru/home> (data zvernennia: 15.05.2019).
6. Systema. Material z Vikipedii — vilnoi entsyklopedii. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/systema> (data zvernennia: 15.05.2019).
7. Nazarenko H. Y., Polubentseva E. Y. Upravlenye kachestvom medytsynskoi pomoshchy : monohrafiia. M. : Medytsyna, 2000. 240 s.
8. Menedzhment v okhoroni zdorovia: struktura ta povedinka orhanizatsii okhorony zdorovia : pidruchnyk / uklad.: S. M. Shortel, A. D. Kaliuzhnyi ; per. z anhl. L. Taranukha. 3-tie vyd. K. : Osnovy, 1998. 556 s.

9. Upravlinnia pidpriemnytskoiu diialnistiu v haluzi okhorony zdorovia : kol. monohr. / O. V. Baieva, M. M. Bilinska, L. I. Zhalilo ta in. ; za red. O. V. Baievoi, I. M. Solonenka. K. : MAUP, 2007. 376 s.
10. Pro zakhody shchodo vprovadzhennia Kontseptsii administratyvnoi reformy v Ukraini : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 22 lypnia 1998 roku, N 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98> (data zvernennia: 15.05.2019).
11. Derzhavne upravlinnia okhoronoiu zdorovia Ukrainy : monohrafiia. / V. V. Lazoryshynets, H. O. Slabkyi, N. P. Yarosh, L. A. Chepelevska, M. V. Shevchenko, A. S. Kutuza, O. M. Tsiborovskyi, S. V. Istomyn, N. Yu. Kondratiuk, N. T. Kucherenko, H. M. Tiapkin. K. : DU «Ukrainskyi instytut stratehichnykh doslidzhen MOZ Ukrainy», 2014. 312 s.
12. Baieva O. V. Osnovy menedzhmentu okhorony zdorovia : navch.-metod. posib. K. : MAUP, 2007. 328 s.
13. Ministerstvo okhorony zdorovia. Ofitsiynyi sait. URL: <http://moz.gov.ua/partneri> (data zvernennia: 15.05.2019).
14. Natsionalna sluzhba okhorony zdorovia. URL: <http://nszu.gov.ua/pro-nszu> (data zvernennia: 15.05.2019).
15. Sazonets I. L., Zyma I. Ya. Sotsialni instytuty v transformatsii derzhavnoi systemy upravlinnia okhoronoiu zdorovia : monohrafiia. Rivne : Volyn. oberehy, 2018. 168 s.
- Рецензент: д.е.н., професор О. М. Сазонець

УДК 316.485.26:172.4

<https://doi.org/10.31713/st1-2201813>
JEL Classification: D 74, D 82, F 52

Маланчук Л. О.

к.е.н., доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Malanchuk L. O.

PhD in Economics

Associate Professor of the Department of Public Administration, Documentation and Information Activities
National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

STUDY ON THE DEVELOPMENT OF INFORMATIONAL WAR IN UKRAINE AND THE WORLD

Стаття присвячена інформаційній війні, яка являє собою цілеспрямовані інформаційні впливи, що здійснюються суб'єктами впливу на об'єкти впливу з використанням інформаційної зброї задля досягнення запланованої мети. В статті інформаційна війна розглядається як теоретично так і практично для того, щоб проектувати розвиток міжнародних відносин у розвинутих країнах світу та Україні.

The article is devoted to information warfare, which is a targeted information influences that impact on the subjects sensitivities using information weapons to achieve the intended purpose. In the article the information war is regarded as theoretically and practically in order to design the development of international relations in the developed countries and Ukraine.